

Doktori (PhD) értekezés tézisei

KÖZÉRDEKŰ IGÉNYÉRVÉNYESÍTÉS A FOGYASZTÓVÉDELMI MAGÁNJOGBAN

Dr. Jagusztin Tamás

Témavezető: Dr. Hajnal Zsolt, habilitált egyetemi docens

DEBRECENI EGYETEM

Marton Géza Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola

Debrecen, 2022

1. A DOKTORI ÉRTEKEZÉS ELŐZMÉNYEI ÉS CÉLKITŰZÉSEI

1.1. Az értekezés téma megjelölése, célkitűzései és a kutatási hipotézisek

1.1.1. Az értekezés témájának megjelölése

A magánjog nevesített normáinak megsértéséből, illetve a szerződés nem vagy nem tartalma szerinti teljesítéséből eredő igények érvényesítése a magánjogi jogviszonyokban – a piacgazdaság követelményeinek megfelelően – első sorban az anyagi jogosultak jogban biztosított lehetősége. A polgári jogi kódex szabályozása abból indul ki, hogy a vagyoni forgalom résztvevői jellemzően képesek érdekeik érvényesítésére és védelmére, ezért a magánjognak a lehető legszűkebb körben kell beavatkoznia. Viszont, ha gazdaság egyes szereplőinek a magánjog egyensúlyi rendszerét sértő cselekményei az alanyi jogosult egyéneken túlmutatnak és ezek a jogsértések mennyiségükben és minőségükben hatásukat szélesebb körben fejtik, akkor ezáltal olyan társadalmi érdekek is sérülhetnek, amely megvédése nem bízható az egyénre. Ekkor szükség van arra, hogy a magánjogi jogviszonyban a jogsértés bekövetkezéséig részt nem vevő, a társadalmi érdeket képviselővel felruházott harmadik személy lépjen fel igényérvényesítőként.

A közösségi érdek érvényesítésének kérdésében való döntés az azt képviselő állam – szorosabban az általa felruházott szervek, szervezetek – feladata, annak érdekében, hogy a sérült jogállapot helyreállítására a közérdek figyelembevételével kerüljön sor. Az egyéni autonómiára épülő magánjogban a közérdek védelmében történő beavatkozás igen kivételes. Az ilyen kivételes beavatkozások körébe tartozik közérdekű igényérvényesítés is, amely a fogyasztóvédelem és a versenyjog klasszikus eszköze, ezért a fogyasztóvédelmi magánjog összefüggéseiben vizsgálható leginkább. Ezért választottam a kutatás témájaként a közérdekű igényérvényesítés magánjogi megjelenését a fogyasztóvédelmi magánjogban.

A közérdekű igényérvényesítés jogirodalma – a polgári anyagi jog egyéb területeihez képest – igen szűkös, ellenben az európai és a hazai jogalkotás és joggyakorlat igen dinamikusan fejlődik, különös tekintettel az Európai Unió fogyasztóvédelmi politikájára, amely hatással van az egyes tagállamok jogalkotására is. Mindezekből következően a kutatás témája olyan terület, amely tekintetében lehetőség nyílik a létező európai és hazai fogyasztói jogokat védő jogintézmények új szempontrendszeren – a közérdek magánjogi védelmén - keresztül történő elemzésére és bemutatására, és reményeim szerint új összefüggések feltárására.

1.1.2. A kutatás kapcsán kitűzött célok

A kutatás három, egymással összefüggő témakörre épül. A három területet összefogó gondolat *a társadalmi érdek érvényesítésének megjelenése a magánjogban* – és ennek klasszikus területén, a fogyasztóvédelmi jogban -, mely témát a következő kutatási struktúrára építettem fel:

1. Az első céloom a közérdekű igényérvényesítés elméleti kereteit megvizsgálni. Ennek körében arra keresem a választ, hogy van-e a közérdeknek a jogtudományban elfogadott fogalma, és ez alapján meghatározható-e, hogy a magánjogi igények érvényesítésére érdekében létrejött jogintézmények közül melyek tekinthetők a közérdek védelmére szolgálónak, valamint ezzel összefüggésben meghatározható-e, hogy mitől közérdekű egy igényérvényesítési mechanizmus.
2. A második gondolati egység keretében céloom annak vizsgálata - az e körben létrejött európai jogvédelmi eszközök történeti fejlődésének elemzésével és összehasonlításával -, hogy valóban van-e a közérdekű igényérvényesítésnek olyan társadalmi létjogosultsága, amely indokolja a hagyományos magánjogi struktúra közjogi jellegű áttörését.
3. A fentieket követően harmadik szempontból céloom annak elemzése, hogy a hazai fogyasztóvédelmi magánjogban létrejöttek-e közérdekű igényérvényesítésre szolgáló jogintézmények, és ha igen, azok milyen jellemzőkkel bírnak, hogyan kezeli a joggyakorlat, és illeszkednek-e az Európai Unió jogába.

1.1.3. A célkitűzésekhez kapcsolódó kérdések és hipotézisek

A fent megfogalmazott céloknak megfelelően a következő kérdéseket tettem fel, illetve a következő hipotéziseket fogalmaztam meg:

1. A polgárosodás, a globalizáció, a tömegtermelés hatására a jóléti társadalmakban bekövetkező változások átalakítják a jogviszonyok hagyományos szerkezetét. A hagyományos magánjogi igényérvényesítési intézmények már nem alkalmasak a társadalomban bekövetkezett változások kiegyenlítésére. A magánjogban a felek közötti erőviszonyok felborulnak, amely közjogi beavatkozást igényel. Mivel a magánjogi jogviszonyokban a közérdek érvényre juttatása a magánjog hagyományos egyéni igényérvényesítésen alapuló rendszerében nem megoldható, ezért a jogrendszerek különböző közérdekű igényérvényesítési mechanizmusokat alakítottak ki. Nehéz azonban meghatározni azt, hogy mit tekinthetünk a magánjogban közérdekű igényérvényesítésnek, hiszen maga a kiinduló fogalom, a közérdek is igen problematikus. A probléma kapcsán több fontos kérdés is felmerül. *Az első, hogy a társadalomtudományi törekvések miként határozzák meg a közérdeket, van-e egyáltalán egységes meghatározása a közérdeknek? A második, hogy egyáltalán szükség van-e egy egységes közérdek fogalomra ahhoz, hogy a közérdekű igényérvényesítést a jogrendszerben jelen lévő önálló tartalommal bíró fogalomnak tekintsük? Harmadsorban létrehozható-e olyan egységes szempontrendszer, amely alapján egy igényérvényesítésre irányuló jogintézményről az állítható, hogy közérdekű?* Tehát a disszertáció első fázisa tekintetében nem tartom célszerűnek hipotézis felállítását, hanem a fenti kérdések megválaszolását tartom fontosnak, mivel a közérdek meghatározása során e kérdések megválaszolása nélkül még feltételezés sem fogalmazható meg.

2. A közérdekű igényérvényesítés tekintetében a disszertáció elvi kiinduló pontja a közérdekű igényérvényesítés, mint közjogi elem illeszkedése a magánjog struktúrájába. A társadalmi érdekek védelmének szerepe fontos szerepet tölt be a jogrendszerben, különösen a fogyasztóvédelem és a versenyjog területén. A magánjog nevesített normáinak megsértéséből, illetve a szerződés nem vagy nem tartalma szerinti teljesítéséből eredő igények érvényesítése a magánjogi jogviszonyokban – a piacgazdaság követelményeinek megfelelően – első sorban az anyagi jogosultak jogban biztosított lehetősége. A polgári anyagi jog szabályozása abból indul ki, hogy a vagyoni forgalom résztvevői jellemzően képesek érdekeik érvényesítésére és védelmére, ezért a magánjognak a lehető legszűkebb körben kell beavatkoznia. Viszont, ha a magánjog egyensúlyi rendszerét sértő cselekmény az egyénen túlmutat és hatását szélesebb körben kifejti, akkor ezáltal társadalmi szintű érdek is sérülhet. Ekkor szükség lehet arra, hogy a magánjogi jogviszonyban a jogsértés bekövetkezéséig részt nem vevő, a társadalmi érdeket képviselő harmadik személy lépjen fel igényérvényesítőként. A közösségi érdek érvényesítésének kérdésében való döntés természetesen csak az azt képviselő állam feladata lehet, annak érdekében, hogy a sérült jogállapot helyreállítására a közérdek figyelembevételével kerüljön sor.

A magánautonómia épülő magánjogi struktúrájának ilyen áttörése, a társadalmi érdekek védelmében történő beavatkozás igen kivételes. Ennek ellenére a jogállami működés elengedhetetlen eleme. Létezése, kialakulása önmagával nem magyarázható, tehát bizonyos folyamatok eredményeként jelent meg atipikus elemként a magánjogban. *Hipotézisem szerint a jogrendszerben a társadalmi érdeket közjogi elemeken keresztül megjelenítő közérdek a magánjogban társadalmi és gazdasági fejlődésből eredő szükségszerű folyamat eredménye.*

3. A magánjog rendszerében, ha nem egyenlő felek között kerül sor jogviszony létrejöttére, az magában hordozza az egyik fél dominanciáját a másikkal szemben, amely eredményeként nem két egyenrangú fél közös akaratát fogja tükrözni a kontraktus, hanem a kiszolgáltatottabb helyzetben lévő fél hátrányos helyzetbe kerül. Ez rendszerint olyan esetben fordul elő, amikor gazdasági szükségszerűség hozza létre a két fél között arányeltolódást. Ha ez tömegesen fordult elő, az a piaci verseny tisztaságát sértheti, ezért a tömeges jogsértésekkel szembeni jogvédelem társadalmi jelentőségű.

Az ilyen egyensúly hiányos jogviszony rendszerint a fogyasztó és a professzionális gazdasági szereplők között jön létre. A fogyasztó az eladóhoz vagy a szolgáltatóhoz képest hátrányos helyzetben van, a szerződéskötés során mind a tárgyalási lehetőségei, mind pedig információs szintje vonatkozásában, amely helyzet az eladó vagy a szolgáltató által előzetesen meghatározott feltételek elfogadásához vezet anélkül, hogy a fogyasztó befolyásolni tudná ezek tartalmát. Továbbá az esetleges perindítással kapcsolatos nehézségek a fogyasztó számára visszatartó hatásúak lehetnek, és arra indíthatják, hogy teljesen lemondjon a jogvédelemről. De ha az egyedi sérelme kapcsán az igényérvényesítés meg is történik a fogyasztó részéről, az a teljes piacon jelen lévő hasonló vagy azonos jogsértések tekintetében elszigetelt hatással bír. Ezáltal a fogyasztó és a vállalkozás közötti erőviszony felborul, amely a fogyasztói jogok kollektív sérelmét eredményezi, és ez egyben a gazdasági verseny torzulásához is vezet, melynek nyertesei a jogsértő vállalkozások. Tehát a fogyasztóvédelmi magánjogban jelenik meg a közérdek védelme a leghangsúlyosabban.

Az ilyen piac befolyásoló és fogyasztói jogokat sértő magatartásokkal szembeni egységes fellépés gyökerei a 20. században alakultak ki Európa szerte. A hazai jogfejlődés ebben az érzékeny időszakában viszont a szocialista jogrendszerrel együtt fejlődött, a piacgazdaság helyett a tervgazdaság körülményei között.

Hipotézisem, hogy a sajátos szocialista jogfejlődés mellett a hazai a fogyasztóvédelmi magánjogban is van olyan közérdekű jogvédelmi mechanizmus, amely alkalmas a helyzeti egyensúly megteremtésére, azzal, hogy a jogsértésekkel szembeni egységes fellépés útján biztosítja a bírósághoz fordulás ténylegességét, és alkalmas az európai jogfejlődés szintjén a kollektív fogyasztói érdekek reparációjára.

1.1.4. A kutatás módszertana és a disszertáció struktúrája

A disszertációm módszerét szempontról a probléma központi megközelítés jellemzi, hiszen a kutatás kiinduló probléma felvetése is maga a közérdek fogalma. A közérdek politikai-társadalmi természetű fogalom (mint például a közjó, közérkölc), és mint ilyen a gyakorlatban nehezen kezelhető. Különösen igaz ez, ha a tételes jog tartalmaz ilyen fogalmat, úgy hogy annak tartalmát nem határozza meg. Sőt, a magyar magánjogban a közérdek sérelme a perindító felet terhelő bizonyítási kötelezettségként jelenik meg. Ezért szükségszerű módszerem volt a közérdek fogalma kapcsán a hazai és külföldi (európai) szakirodalmi források összehasonlító elemzése, és az így kapott eredmények alapján a következtetések problémaközpontú rendezése, vagyis annak vizsgálata, hogy kezelhető-e a joggyakorlatban is egy ilyen alapvetően nem gyakorlati fogalom.

Tekintettel arra, hogy a kutatás központi magja a közérdek absztrakt és nem pontosan lehatárolt tartalmának meghatározása és beillesztése a magánjog rendszerébe, ezért természetesen az elméleti elemzéssel kapott eredményeket össze kell vetni a közérdekű, vagy legalábbis az összehasonlító elemzés alapján ilyenként jellemezhető jogintézményekkel. Ezért a másik kutatási módszerem az európai jogintézmények leíró jellemzése, és az így kapott minták (szabályozási típusok) összehasonlító elemzése. Az ezzel a módszerrel feltárható következtetések alapján kísérlem meg a közérdek, mint elvont fogalom és a tételes jog, mint gyakorlati rendszer közös metszéspontjait megtalálni, annak érdekében, hogy a közérdekű igényérvényesítés magánjogban lefoglalt szerepét és jellemzőit össze tudjam foglalni. E két módszer – a jogirodalmi források, majd a tételes jogi leképeződés összehasonlító elemzése – közös eredményének köszönhetően reményeim szerint a dolgozat statikus és dinamikus síkon is egyaránt megvilágítja a kutatás tárgyát. Ehhez viszont a kutatás fókuszát le kellett szűkíteni a fogyasztóvédelemre, mivel a közérdek igen sokszínű jelentéstartalommal jelenik meg az egyes jogágakban, annak ellenére, hogy a fogalom központi magja azonosnak tekinthető. Tekintettel arra, hogy a célom nem pusztán a közérdek elemzése a jogban, hanem ennél szűkebb perspektívában a közérdekű igényérvényesítés a fogyasztóvédelmi magánjogban, ezért e sokszínűség bemutatását követően a fogyasztóvédelmi közérdekű igényérvényesítésre helyeztem a hangsúlyt.

Módszertani sajátossága a disszertációnak a rendszerező elemzés, mivel véleményem szerint a közérdekű igényérvényesítés sajátosságainak átfogó elemzésével, valamint a magánjogban – különösen a fogyasztóvédelemben - betöltött gyakorlati szerepének, jellemzőinek összesítő

értékelésével eddig még nem találkozhattunk a hazai jogirodalomban. Így e célkitűzéssel párhuzamosan *az első fejezettől a további fejezetek felé a kutatás nézőpontja szűkül, az általános fogalomelemzéstől a rendszertani elhelyezésen keresztül a tételes joggyakorlat bemutatásáig*. Ez a folyamat dolgozat I. és a II. fejezetének viszonyában is érzékelhető. Az I. fejezet végén arra törekedtem, hogy a gondolati ív a bemutatott fogalomelemzést követően haladjon a történeti elemzés, majd a rendszerbeli elhelyezés felé, hogy a II. fejezetben új lépcsőt nyitva már a fogyasztóvédelemben való értékelés következhesen.

Az I. és II. fejezet ilyen módon történő gondolati átkötésével a magánjog általános kérdéseitől a fogyasztóvédelem, mint specifikum felé halad a kutatás iránya. Ez természetesen az alkalmazott módszerre is hatást gyakorolt. A fogyasztóvédelmi magánjogban létrejött egyes szabályozási rendszerek külföldi típus példáinak bemutatása leíró-összehasonlító módszerrel történt. A lehetőségek szerint minél pontosabb metszet kimutatása érdekében azonos szempontok (alcímek) alapján történt nyolc európai uniós tagállam feltérképezése. E módszer követése alapján egyrészt könnyebb a szabályozási megoldások összehasonlítása, másrészt ezáltal az módszerrel levonható következtetések gondolatisága is követhetőbbé vált. A közérdekű igényérvényesítés egyes európai típusainak bemutatása nem csupán a szabályozás leírásából áll, hanem az érintett tagállamoknak a témával foglalkozó jogirodalmának feldolgozására is törekedtem. Ezt kiegészítettem a komplexebb nézőpont érdekében a jogintézmények gyakorlati alkalmazására vonatkozó adatokkal is. Ez utóbbi a jogintézmények alkalmazásáról – igen szűkösen – rendelkezésre álló számadatok bemutatását jelenti, valamint a nyilvánosan is publikált jogesetekről szóló beszámolók feldolgozását.

A közérdekekkel kapcsolatos elmélet és gyakorlat párhuzamba állítása mellett a dolgozat történeti síkon is mozog, ezzel is összekötve az elméleti megközelítést a gyakorlati jogfejlődéssel. Az I. fejezetének a tisztességes eljáráshoz való jog, mint emberi jog egyik aspektusából indul ki: az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférésből. Azonban nem leíró módon, hanem a jelenkorban bekövetkező gazdasági, társadalmi változásainak hatását hozza összefüggésbe a joghoz jutás alapelvével, és ezen keresztül a társadalmi érdekek – a közérdek - érvényre juttatásának kialakuló igényével. Ez a történeti szempontú megközelítés a II. és III. fejezetekben is visszaköszön, mellyel megkísérlem a hazai jogfejlődés elhelyezését az Európai Unión belül.

Az értekezés III. fejezetében specifikusan csak a vállalkozások fogyasztói jogokat sértő tevékenységére szűkítettem a kutatást. Ezen belül viszont a hazai szabályozás lehető legmélyebb bemutatására törekedtem. A kutatás tárgya, a kollektív fogyasztói érdekek közérdekű védelme alapvetően három irányban jelenik meg az európai jogrendszerekben, illetve az Európai Unió jogában: a vállalkozások jogsértései miatt alkalmazható keresetek, a tisztességtelen általános szerződési kikötések miatt alkalmazható keresetek, valamint a károsult fogyasztók csoportja által indítható keresetek formájában. Ez utóbbi kettő jogintézményt csak az elhatároláshoz szükséges mértékben említem a dolgozatban, tekintettel arra, hogy mindkét terület elméleti és joggyakorlati feldolgozása egy külön értekezés témáját bőven kitöltené, és nem is volt célkitűzése a kutatásnak.

A vállalkozások jogsértései miatt alkalmazható hazai közérdekű kereset részletes elemzésével kívántam a lehető legpontosabb képet adni arról, hogy a sajátos hazai szocialista

jogrendszerbe ágyazott jogfejlődés hogyan jutott el a mai európai standardnak is megfelelő állapotáig. A hatályos jog tekintetében ez már csak a fogyasztóvédelmi törvény által szabályozott közérdekű keresetre szűkül, mivel a rokon területeken – a tisztességtelen piaci magatartásról szóló törvényben, valamint a Magyar Nemzeti Bankról szóló törvényben – szabályozott törvényi fogalmak és a fogyasztóvédelmi törvény által alkalmazott fogalmak értelmezése között sem a jogelmélet, sem a joggyakorlat nem tesz érdemi különbséget. Így például a fogyasztók széles köre, a jelentős nagygú hátrány, az alkalmazható jogkövetkezmények értelmezése a bírói gyakorlatban azonosak. Emiatt szükségszerűtlen lett volna a disszertáció mennyiségének öncélú növelése, hiszen az azonos gyökerekből táplálkozó és az azonos alapokon létrejött ágazatspecifikus szabályozások törvényi fogalmainak elemzése kénytelen ismételtetésbe fulladt volna, miközben a hazai mechanizmus összefüggéseinek mélyebb bemutatását nem eredményezné.

A tételes jog bemutatását a részletes elemzés és leírás jellemzi. Az egyes törvényi tényállásokban szereplő fogalmak lehető legalaposabb feldolgozására törekedtem. A vonatkozó bírósági gyakorlat mellett ebben segítséget nyújtott az is, hogy a napi munkám során e területtel foglalkozom több mint egy évtizede, így a jogalkalmazói jogfejlődés egyes állomásait „tűz közelből” szemlélhettem. A hivatkozott jogesetek tényállásai csak a szükséges mértékben kerülnek ismertetésre, mivel a bírósági döntések lényege a jogintézmény fejlesztését szolgáló jogértelmezések absztrahálásában van. Reményeim szerint ezzel a dolgozat elméleti síkja sem törlik meg, és megfelelő szintézise jött létre a joggyakorlat és a jogelmélet egymást kiegészítő szerepének.

2. AZ ÉRTEKEZÉS ÚJ TUDOMÁNYOS EREDMÉNYEI

Az értekezésemben, annak bevezető soraiban három pontban fogalmaztam meg a kutatási kérdéseket, illetve hipotéziseket. Ahogyan azt írtam, a kutatás első fázisa tekintetében nem tartottam célszerűnek hipotézis felállítását, mivel a közérdek fogalmi tisztázására a közérdekű igényérvényesítéssel kapcsolatos vizsgálódásom kiindulópontjaként tekintettem. A közérdek immanens tartalmának feltérképezése során inkább kérdések merültek fel, amelyek megválaszolása nélkül még feltételezés sem lett volna fogalmazható. Ehelyett célirányos kérdéseket fogalmaztam meg az igényérvényesítés közérdekűségének jellemzőinek meghatározása érdekében.

Ennek keretében arra kerestem a választ, hogy van-e a közérdeknek a jogtudományban elfogadott fogalma, meghatározható-e, hogy a magánjogi igények érvényesítésére érdekében létrejött jogintézmények közül melyek tekinthetők a közérdek védelmére szolgálónak, valamint ezzel összefüggésben meghatározható-e, hogy mitől közérdekű egy igényérvényesítési mechanizmus.

A közérdek különböző tudományos aspektusaiból történő körbejárást követően öt, a jogi közfelfogás szerint közérdekűnek tekintett jogintézmény elemzését követően (közigazgatás, kisajátítás, környezetvédelem, fogyasztóvédelem, esélyegyenlőség) kíséreltem meg választ adni az általam relevánsnak tekintett kérdésekre. Következtetésem szerint a közérdek olyan fogalom, amely minden viszonyrendszerben mást és mást jelent, rendkívüli mértékben függ gazdasági, politikai, társadalmi, funkcionális kontextusától. Ennek ellenére felfedezhetők olyan közös nevezők, amelyek véleményem szerint alkalmasak-e egy közös szempontrendszer, egy „közérdekűségi teszt” létrehozására. Ezeket a közös jellemzők három pontban foglaltam össze:

1. tárgya olyan a társadalom, illetve az érintett társadalmi réteg szempontjából kiemelt érték, amelyet a társadalom az egyéni érdekektől függetlenül önmagában is, állami eszközzel védendőnek tekint (*jogi tárgya társadalmi érték*);
2. nem sajátítható ki, miközben abból azt, akire vonatkozik nem lehet kizárni (*kollektív attribútumon alapul*);
3. érvényesítése alanyi jog alapján nem lehetséges, azt csak közvetett módon, az arra jogosultnál kezdeményezhető (*közjogi reflexjog*).

A disszertáció további részeiben nagyító alá vettem a nemzetközi közérdeket védő magánjogi jogintézmények fejlődését, a hazai közérdekű igényérvényesítési típusait, továbbá nyolc európai uniós tagállam fogyasztóvédelmi közérdekű igényérvényesítési rendszerét, majd a hazai szabályozást is. Minezekekből azt a következtetést vontam le, hogy a fent felállított szempontrendszer, vagy „teszt” igaznak bizonyult mindegyik jogrendszer tekintetében. Az egyes tagállamok jogrendszereinek vizsgálata után kimutatható volt, hogy a tagállamokban elfogadott szabályozási módok nagymértékben eltérnek a különféle keresettípusok tartalma és

elnevezése tekintetében, azonban a kollektív igényérvényesítési mechanizmusok bevezetése ugyanabból a társadalmi-gazdasági szükségletből ered. Az egyéni érdekektől elváló társadalmi érdekvédelmi mechanizmusok célja, hogy olyan az jogértésekkel szemben is megfelelő magánjogi válasz álljon rendelkezésre, amelyekkel szemben közvetlen egyéni érintettség hiányban, vagy az érdekérvényesítés gyenge pozíciója miatt valószínűsíthetően nem kerülne sor fellépésre. Például Portugáliában, Litvániában, Franciaországban, Bulgáriában, Németországban - vagy hazánkban is – a keresetek nem egyéni kártérítésre, hanem a jogsértés megállapítására, megszüntetésére, a további jogsértéstől való eltiltásra irányulnak, természetesen nem kizárva azt sem, hogy ezek a kollektív perek egyben elősegítsék azt, hogy az okozott egyéni károk is orvoslásra kerüljenek.

A fellépések gyakorlati tapasztalataiból is látszott, hogy az állami hivatalok rendszerint információ-előnnyel rendelkeznek a civil szférához képest, és hatékonyabban képesek orvosolni a társadalmi érdeksérelmeket a magán fellépésének hiányában is. Továbbá az állami szervek feladata törvényben előírt, és a jogvédelmi célok érvényesülését jobban biztosítja az állam személyi és finanszírozási háttere. Alapvetően tehát nem az egyénre bízzák a jogrendszerek a kereset megindítását, hanem arra a közhatalom jogosít fel entitásokat (közjogi reflexjog), olyan társadalmi érdekek megvédése érdekében, amelyek a társadalom egészét, vagy annak egy személy szerint meg nem határozott csoportját érinti.

A hazai magánjog rendszerében a közhiteles nyilvántartások védelme, a közvagyon védelme, a helyzetüknél fogva arra szorulóknak védelme, a jogszabályba ütköző szerződéssel szembeni fellépés, a fogyasztók védelme, valamint a környezet védelme azok a területek, ahol találunk közérdeket védő magánjogi fellépési feljogosításokat. Ezek tekintetében is véleményem szerint igaznak bizonyult az elméleti megközelítésből létrehozott hármas „teszt”, hiszen ezek a közös jellemzők ezek tekintetében is kimutathatók voltak.

Nem találtam disszonanciát a felsorolt hármas szempontrendszer és a közérdekű igényérvényesítés történeti fejlődését generáló oksági tényezők és folyamatok tekintetében sem. Ki lehetett mutatni a jogfejlődés állomásain keresztül, hogy a jóléti államok ideje korán felismerték, hogy a magánjogi igények érvényesítése pusztán a jogosult erre történő feljogosításával maradéktalanul nem lehetséges. A társadalmi-gazdasági egyenlőtlenségek leküzdésére csak közjogi elemek beépítése útján van lehetőség, mivel a felek jogi egyenlősége nem eredményezi az igényérvényesítési lehetőségek tényleges egyenlőségét. A joghoz jutás eszméjén és történeti megvalósulásán keresztül kívántam bizonyítani, hogy a közérdekű igényérvényesítés történelmi gyökereit is ebben a gondolati körben, vagyis a jogérvényesítéshez való tényleges hozzáférést elérni kívánó joghoz jutás eszménye alatt kell keresnünk. A mai modern piacgazdaságban és informatikai alapú társadalomban ennek tovább élő lényege, hogy azok számára is lehetővé kell tenni alanyi jogaik bíróság előtti érvényesítését, akiknek arra valamilyen helyzetnél fogva arra nincs lehetősége. A tömegértékesítés és az internetes vásárlás világában a joghoz jutás központi eleme a közérdekű társadalmi intézmények (tisztességes gazdasági verseny, fenntartható fogyasztás stb.) védelme. A tisztességtelen verseny elleni fellépés közvetlenül védi a versenytársak és a fogyasztók mellett a piac működőképességéhez fűződő közérdeket is.

a) Az első hipotézis

A közérdek fogalmával kapcsolatos kérdéseket követően, a disszertáció bevezető gondolatainak második feltevéseként az első hipotézisem az volt, hogy a társadalmi érdekeknek közjogi elemeken keresztül történő megjelenése a magánjogban a társadalmi és gazdasági fejlődésből eredő szükségszerű folyamat eredménye. A közérdekű igényérvényesítés fejlődését a joghoz jutás biztosításának jóléti államokban megfogalmazott igényéből vezettem le. A joghoz jutás eszméjének érvényesítése érdekében eszközölt áttörések a magánautonómiára alapuló struktúrán olyan változásokat hozott a magánjogban, amelyek alapján láthatóvá vált, hogy a hagyományos egyenlőség-felfogás alapvető lényege nem tartható tovább. A különféle csoportok, így a szociális helyzetük, koruk, nemük vagy más tulajdonságaik alapján a többségtől különböző személyek jellemzői a vonatkozó szabályozásban szerepet kaptak a formális egyenlőség felfogásból eredő visszasságok kompenzálására. Ez olyan helyzetekben vált jelentőssé, amikor a jogviszony résztvevőinek formai szempontból azonos módon történő kezelése ellenére sem beszélhetünk ténylegesen egyenlő esélyekről, illetve helyzetekről. Az egyenlőség érdekében a „gondviselő állam” kompenzáló, korrekciós juttatásokkal igyekszik csökkenteni a jogosultak és a többi „használatba vevő” közötti különbségeket. Emellett azonban az egyenlőség felfogásba annak is bele kellett immáron tartoznia, hogy az állam olyan intézmények működését biztosítja, amely megvédi a társadalmat diffúz jogsértésektől. A jogvédelem akkor megfelelő, ha egyenlően és hatékonyan teszi lehetővé a jogérvényesítéshez való hozzáférést, hiszen a jogvédelmi rendszerek megválasztásának és megfelelő működtetésének hatása van a jogviszonyokban részt vevő szereplők magatartására.

A 21. században ismét új kihívásokkal kell szembenézni a joghoz jutás eszméjének tényleges megvalósításához. A '70-es évek közérdekű törekvései megmutatták, hogy az egyének előtt emelkedő perindítási akadályok lebontása nem elegendő, mivel a társadalom működését biztosító intézményeket kikezdő jogsértések túlmutatnak az egyéni érdeksérelmeken. A jelen korban a modern piacgazdaságban – különösen az információs alapú – szolgáltatások egyre bonyolultabbá válása olyan jogi felkészültséget és informáltságot várna az emberektől, amely megszerzése gyakorlatilag lehetetlen. Ezen összefüggések európai szintű felismerése a disszertációban hivatkozott Európai Unió Bírósága által hozott döntésekben, valamint a szintén hivatkozott Európai Gazdasági és Szociális Bizottság Véleményében kifejtettekből is egyértelműen megfigyelhető volt. A társadalom egyre védtelenebb a kollektív szinten jelentkező jogsértő magatartásokkal szemben. Figyelemmel kell lenni továbbá arra is, hogy a globális informatikai térben a szolgáltatások határ nélküliek, így a jogsértések sem állnak meg az államhatároknál, mint ahogyan láthattuk az egyes tagállami rendszerekkel kapcsolatosan a határon átnyúló jogsértések miatti perindításokról szóló részben. Az egyes emberi jogok, illetve az emberi jogok különböző nemzedékei olyan szorosan összefüggnek, hogy egyiknek a hatékony élvezete sem biztosítható a másik nélkül. A világ egyik pontján sem biztosíthatók maradéktalanul az emberi jogok úgy, ha máshol tömegesek a jogsértések. Mindezek miatt az emberi jogok biztosításához a kollektív jogsértések elleni fellépésnek a magánjog területén is egyre fontosabb a szerepe.

A fogyasztóvédelmi közérdekű keresetindítás sajátosságai a versenyorientált gazdaság specifikumain alapulnak. Az egyre inkább fogyasztás centrikus és globalizált gazdaság esetében a fogyasztói igényeknek hatékonyan megfelelő piac segít az innovatív és versenyképes gazdaság megteremtésében. A polgárok aktív részvételének ösztönzése a piacok jó működésében elősegíti az egészséges versenyfeltételek védelmét. Főleg a fogyasztók jogorvoslathoz való jutása, olyankor, amikor a kereskedők megsértik a fogyasztói jogokat, növeli a fogyasztók piacokba vetett bizalmát és javítja a piacok teljesítményét. A fogyasztóvédelmi szabályok betartása és betartatása teremti meg a vásárlás biztonságát. Ezt azonban csak akkor lehet elérni, ha a fogyasztók tudják, hogy azokban az esetekben is jogvédelmében részesülnek, amikor az igényérvényesítés érdekében nem maguk lépnek fel, sőt fel sem ismerik jogaik megsértését. E tekintetben alapvető garanciális jelentőségű, hogy a fogyasztói érdekek a bíróság előtt, jogszabályok alapján legyenek megvédhetőek, és az is, hogy a fogyasztók az érdekeik védelemre kijelölt szervezetekhez fordulhassanak panaszaikkal.

E folyamatok véleményem szerint igazolják azt a feltevést, hogy a társadalmi érdekeknek közjogi elemeken keresztül történő megjelenése a magánjogban társadalmi és gazdasági fejlődésből eredő szükségszerű folyamat eredménye.

b) A második hipotézis

A második hipotézisem a magyar fogyasztóvédelmi törvény által szabályozott kollektív fogyasztói érdekeket védő közérdekű perindításra vonatkozott. Feltételezésem az volt, hogy a sajátos szocialista jogfejlődés berkein belül is a hazai a fogyasztóvédelmi magánjogban is kialakult olyan közérdekű jogvédelmi mechanizmus, amely alkalmas a vállalkozások érdekei és a fogyasztók érdekei közötti egyensúly megteremtésére. A hipotézis másik fele e tekintetben arra vonatkozott, hogy ez az igényérvényesítési mechanizmus az európai minták szintjén alkalmas a kollektív fogyasztói érdekek reparációjára.

A kollektív fogyasztói érdeket védő közérdekű kereseteknek a hazai jogtörténetben már a 20. század első harmadában kimutathatók a versenyjogi gyökerei, azonban az első igazán fogyasztóvédelmi közérdekű keresetek már a szocializmus időszakában kerültek be a magyar magánjogba.

Annak ellenére, hogy a hazai termelési viszonyokat nem a piacgazdaság jellemezte, a vállalkozási lehetőségek korlátozott keretei között is – a gazdasági fejlődés rohamos növekedése és a tömegtermelés folytán – megjelentek a tömege ügyletkötések és a fogyasztókkal való szerződéskötésekhez használt szabványszerződések.

A gazdaságot versenyt is sértő gyakorlat a '70-es években már nyilvánvaló volt, és a bírói gyakorlat próbálta kezelni az érvénytelenség kiterjesztő értelmezésével. Ez önmagában elégtelennek bizonyult, ezért a kialakult helyzetet jogalkotó a Ptk. 1977-es reformja során a tisztességtelen általános szerződési feltételekkel szembeni közérdekű perindítás lehetőségének bevezetésével kívánta megoldani.

Ezzel párhuzamosan a tisztességtelen gazdasági tevékenység tilalmáról szóló 1984. évi IV. törvény továbbra is a versenyjog keretein belül biztosította a vállalkozások jogsértő tevékenységével szembeni fellépés lehetőségét, a korszerű versenyjog igényeit kielégítő

módon, hiszen szabályozási körébe vonta a versenytársak védelme mellett a fogyasztók érdekeinek - versenyszempontú - védelmét is. A szabályozás már ekkor lehetővé tette a fogyasztók széles körét érintő és jelentős nagyságú hátrányt okozó magatartásokkal szemben való fellépés mellett a fogyasztókat ért vagyoni hátrányok miatti igényérvényesítést is.

A '90-es évek időszakára alkotmányos igényné vált a politikai és gazdasági változások hatására - a vállalkozás joga és a gazdasági verseny szabadsága elismert alapjogának biztosítása érdekében - a versenytársak védelme mellett a fogyasztók érdekeinek védelme is. A nemzetközi tapasztalatok is azt mutatták, hogy a nemzetgazdaság megfelelő működése piaci körülmények között igényli verseny védelme mellett a fogyasztók önálló védelmét.

Az önálló fogyasztóvédelmi törvény megalkotása irányába mutattak ezek a felismerések, azonban az 1997-es fogyasztóvédelmi törvény létrejötte már az Európai Unióhoz való közeledésünk által szükséges jogközelítési folyamat eredménye volt. Az Európai Unióban a jogpolitikai irányvonalak - az Európai Parlament már hivatkozott 1996. november 14-i állásfoglalása – egyértelműen megmutatták, hogy az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés emberi alapjog a fogyasztói jogban is. A kollektív fogyasztói érdekvédelmi irányelv (98/27/EK irányelv) megszületésének idejére már hazánkban megalkotásra került az önálló fogyasztó védelmi törvény. Ezzel a közösségi jogi követelmények keretei között 1997-ben a fogyasztóvédelmi joganyag átfogó reformja történt meg, mely immáron - a versenyjegtől ilyen értelemben elszakadva - lehetővé tette a kollektív fogyasztó érdekek védelmében a bíróság előtt történő közérdekű fellépést. A törvény preambuluma összhangban az uniós elvárásokkal és folyamatokkal a fogyasztói alapjogok között határozta meg a jogorvoslat jogát, miszerint a fogyasztók hatékony védelmének nélkülözhetetlen eleme a jogaik érvényesíthetősége, kikényszeríthetősége.

Véleményem szerint tehát a versenyjogban megvalósult jogintézmény mintájára megalkotott, de attól elválló, önálló jogvédelmi mechanizmusként jött létre. A törvény szabályozási rendszerében a közérdekű fogyasztóvédelmi pernek az alapvető célja a polgári jogi igényérvényesítés elősegítése, továbbá a prevenció, vagyis annak biztosítása, hogy a jogsértő vállalkozás, illetve a hasonló jogsértő tevékenységet folytató vállalkozások a jövőben jogkövető magatartást tanúsítsanak. Ezzel a kollektív fogyasztói igények védelmének létjogosultságát egyértelművé vált a magyar magánjogban, egyben teljes mértékben megfelelvén az Európai Unió irányelvnek.

3. A TUDOMÁNYOS EREDMÉNYEK ÖSSZEFOGLALÁSA

A disszertáció összegzéseként és lezárásaként annak lényegi megállapítását úgy foglaltam össze, hogy *a közérdekű fogyasztóvédelmi per ugyan polgári eljárás keretében történik, azonban olyan sajátosságok jellemzik, amelyek túlmutatnak a hagyományos szemléleten, a társadalmi érdekérvényesítés kilép a polgári jogvita kereteiből.* A közjog-magánjog szétválasztásának hagyományos szemléletéből kiindulva, általában a magánjogi jellegű jogsértések miatt a sérelmet szenvedett személyek léphetnek fel, míg a közjogi természetű rendelkezések betartásáért a hatóságok felelősek. Alapesetben az anyagi jogi jogviszonyban nem részes személyek abból származó igényt nem érvényesíthetnek. A közérdekű per áttöri ezt, és a keresetindításra jogosítja fel a jogvédelmi feladattal felruházott szerveket, melyek keresetösségi joga nem anyagi jogi érintettség, hanem eljárásjogi rendelkezésen alapul. Sőt a kereset megindítható akkor is, ha a sérelmet szenvedett fogyasztók személye ismeretlen, melyből szükségszerűen következik, hogy a perlési lehetőséget elszakítja a konkrét magánjogi igénytől, s ezáltal közjogiasítja azt.

A közérdekű perben lehetőség van a jogsértést szenvedett fogyasztók egyéni kárigényének érvényesítésére is, azonban igazi funkciója nem ez, szemben a társult perléssel, melyben a fogyasztók a közös fellépés erejét használhatják ki.

Mivel a fogyasztóvédelmi közérdekű kereset célja a kollektív fogyasztói igény érvényesítése, és figyelembe véve azt, hogy a közjogi és magánjogi normák vegyesen vannak jelen a fogyasztóvédelmi jogban, az eljárást nem lehet csak a közjogi, vagy csak magánjogi jogsértésekre korlátozni. A kollektív fogyasztói jogvédelemhez elengedhetetlen a fogyasztókat érintő normák betartásának biztosítása mindkét területen.

A közérdekű perindítás gyakoriságával kapcsolatosan hazánkban sem állnak átfogó statisztikák, felmérések rendelkezésünkre, amelyből látszana, hogy mely szervek, szervezetek élnek hatékonyan e jogintézménnyel. A közzétett bírósági döntésekből annyi tisztán látható, hogy inkább az ügyészség él ezzel a lehetőséggel. Az ügyészség alkotmányos jogállásából eredő kötelezettsége a közérdek érvényesítése, és csak a magánjog területén több mint ötven ilyen törvényi feljogosítással rendelkezik.

A perek előkészítésében törvényes lehetőségei folytán kiemelten hatékonynak tekinthető az arra jogosultak között, mivel a hatósági vagy ügyészségi vizsgálatok (adott esetben nyomozás) adatainak felhasználása jelentősen elősegítheti az eljárás sikerességét. A civil szervezetek aktivitása inkább a környezetvédelem és az esélyegyenlőség területein érzékelhető. A fogyasztóvédelmi hatóság, amelyek elsődlegesen közigazgatási hatósági jogkörben jár el a jogsértőkkel szemben, szintén nem él a közérdekű per lehetőségével. Szakmai tapasztalatom szerint azért, mert a közigazgatási eljárás eredménye biztosabb és kiszámíthatóbb számára, mint a perindítás kockázata.

Bár az új Pp. által bevezetett társult per kapcsán – ilyen per hiányában - még nincs tapasztalatunk, véleményem szerint – figyelembe véve a disszertáció II. fejezetében a tagállamok gyakorlata során bemutatottakat - az egyéni igények szempontjából a közérdekű perindítás több okból is hasznosabbnak mutatkozik. A társult perindítás esetén a csoporttag

jogainak „leadása” a csoport képviselőjének, a tag számára szuverenitás dilemmát okozhat. Biztosabb-e, ha a perlés nagyobb kockázata mellett saját egyéni ügyét maga vagy ügyvédje képviseli, mintha azt a csoportba beolvasztva, de kisebb kockázattal próbálja meg érvényesíteni, hiszen a csoportképviselő lehet, hogy nem az elvárásoknak megfelelően képviseli majd az érdekeit? (Ezt a dilemmát a külföldi szakirodalomban „ügynökproblémának” nevezik.) Ezzel szemben a közérdeket sértő jogállapot megszüntetése iránt fellépők érdekeltsége a perben egyedül e cél elérése, így saját érdek, például „sikerdíj” nem motiválja őket. Bizalmi probléma sem merül fel a perindító megfelelőségével szemben, mivel a közérdeket sértő jogsértésekkel szembeni fellépésre professzionálisan erre szakosodott állami szervek, vagy e cél érdekében alapított, és tapasztalattal rendelkező civil szervezetek járnak el.

Azokban az esetekben, amikor a közérdekű perre okot adó jogsértés esetén egyéni perlésre is lehetőség van (tipikusan ilyenek a károkozással járó helyzetek), az egyéni igényérvényesítés anyagi kockázatának mérlegelése szempontjából a közérdekű perindítás biztonságosabb választás lehet, mint az egyéni fellépés, mivel a pervesztesség költsége a perindítót és nem az egyént terheli. (A költségviselés kockázata az egyéni igényérvényesítés egyik legnagyobb visszatartó ereje.) Úgy gondolom, hogy ez még akkor is így van, ha a per kimenetele nem jár együtt az egyéni érdeksérelem rendezésével, mivel a bírói döntés majd alapul szolgálhat az egyéni eljárás kezdeményezéséhez. A közérdekű perben lehetőség van kártérítés megállapítására is, majd ezt követően a károsultaknak elég csak a végrehajtást kérnie. A közérdekű eljárás a költségkockázat mellett enyhítheti az olyan hátrányokat is, mint a kommunikációs nehézségek, a szaknyelvi gátlások, az információhiány, illetve a hiányos jogi ismeretek. Ha pedig olyan jogsértésről van szó ahol nem lehet az egyéni károkat azonosítani, csak a közérdekű fellépés teheti „ficitessé” a jogrendszert.

Arra vonatkozóan sem áll statisztika rendelkezésre, hogy a jogintézmény több mint húsz éves létezése óta milyen eredményességgel zárultak a perindítások. Saját szakmai tapasztalataim, valamint a bemutatott bírósági döntések vizsgálata alapján azt tudtam megállapítani, hogy a feljogosított szervezetek által benyújtott kereseteknek a bíróságok szinte minden esetben helyt adtak. Azonban arra vonatkozóan semmilyen adat nem áll rendelkezésre – hiszen ennek vizsgálata is aligha kivitelezhető -, hogy azokban az ügyekben, amelyek célja a jogsértés megállapítása, illetve a jogsértő tevékenységtől való eltiltás, a későbbiekben mekkora volt a jogsértések ismétlődésének az aránya. Ezen eljárások célja a generális, illetve a speciális prevenció – adott esetben a rekompenzáció – viszont önmagában a jogsértés ítéleti megállapítása, vagy a jogsértéstől való eltiltás nem elégséges visszatartó erő a jogsértők számára.

Nyilvánvaló az is, hogy az egyéni jogsérelem miatt alkalmazható joghátrány sem alkalmas arra, hogy az adott vállalkozást visszatartsa a további jogsértéstől. Eredményeket akkor lehet igazán elérni, ha a bírói ítélet nyilvánosságot is kap. A piaci szereplők sikerességének legfontosabb szorzója a fogyasztók bizalma. Ha az ítélet alapján lehetőség van a sajtóban történő közzétételére, az valódi visszatartó erővel bír más vállalkozások számára is. Úgy gondolom, hogy a közérdekű pereknek ez a legnagyobb eredménye.

Tehát az egyéni keresettel szemben az arra feljogosított szervezet által indítható keresetnek a gyakorlatban számos előnye van. A közös fogyasztói szempontok egybefogása által képes a fogyasztók érdekeit bírósági úton érvényesíteni. Az arra feljogosított szervezet által indítható keresettel ugyanis biztosítható, hogy a fogyasztóknak súlyuk és beleszólásuk legyen, ami egyéni formában lehetetlen volna, tekintettel arra, hogy elszigetelt eljárás esetén a pozíciójuk általában gyengébb (*fumus boni iuris*, a kereset jogi komolysága). Az arra feljogosított szervezet által indítható kereset hozzájárul a fogyasztó helyzetének eljárásjogi szinten történő felértékeléséhez, és mentesíti őt a polgári jogi perben a pervesztéssel járó költségkockázat alól, ami éppúgy visszatárhathat egy fogyasztót az egyedi jogérvényesítéstől, mint az egyedi esetben túl alacsony perérték, amely nem érné meg az egyéni ráfordítást. Az arra feljogosított szervezet által indítható kereset útján történő sikeres jogérvényesítés igazságos egyensúlyt teremt a fogyasztók és vállalkozások érdekei között, biztosítja a tisztességes versenyt, és megmutatja, hogy a fogyasztók védelme céljából az arra feljogosított szervezet által indítható kereset éppen olyan szükséges, mint az egyéni kereset.

Mindebből következően úgy gondolom, hogy a fogyasztók kollektív igényének érvényesítésére az arra feljogosított szervezetek által indítható közérdekű keresetek tűnnek a legalkalmasabb eszköznek, mivel e kereseteket az érintett fogyasztók perbeli részvétele nélkül, de az általuk elszenvedett jogsértés megszüntetése érdekében lehet megindítani.

AZ ÉRTEKEZÉS TÉMÁJÁBAN SZÜLETETT PUBLIKÁCIÓK LISTÁJA

Hajnal, Zsolt; Jagusztin, Tamás: Közérdekű perindítás a tagállamokon átnyúló jogsértésekkel szemben JOG ÁLLAM POLITIKA: JOG- ÉS POLITIKATUDOMÁNYI FOLYÓIRAT 13: 2 pp. 143-156., 14 p. (2021) Közlemény:31634624 Folyóiratcikk (Szakcikk) Tudományos

*Állam- és Jogtudományi Bizottság IXGJO ÁJB [1901-] A hazai
Politikatudományi Bizottság IXGJO PTB [1901-] B hazai*

Jagusztin, Tamás: A fogyasztói jogok kollektív védelme a vállalkozások jogsértő tevékenységével szemben I. rész Fogyasztóvédelmi Jog online szakfolyóirat 1: 1 pp. ---. (egy szerzői ív terjedelmű) (2021) Közlemény:32851316 Folyóiratcikk (Szakcikk) Tudományos

Jagusztin, Tamás: A fogyasztói jogok kollektív védelme a vállalkozások jogsértő tevékenységével szemben II. rész Fogyasztóvédelmi Jog online szakfolyóirat 1: 2 p. 1 (egy szerzői ív terjedelmű) (2021) Közlemény:32851315 Folyóiratcikk (Szakcikk) Tudományos

Jagusztin, Tamás: A fogyasztói jogsértések megszüntetésére irányuló eljárások reformja - az új irányelv küszöbén GAZDASÁG ÉS JOG 29: 6 pp. 19-24.. (2021) Közlemény:32850734 Folyóiratcikk (Szakcikk) Tudományos

Állam- és Jogtudományi Bizottság IXGJO ÁJB [1901-] B hazai

Jagusztin, Tamás: A fogyasztói jogsértések megszüntetésére irányuló perek gyakorlata Debrecen: Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar (2021) ISBN: 9789634903567 Közlemény:32851323 Könyv (Monográfia) Tudományos

Jagusztin, Tamás: A megbízhatósági vizsgálat az Emberi Jogok Európai Bírósága ítélezési gyakorlatának tükrében BELÜGYISZEMLE: A BELÜGYMINISZTERIUM SZAKMAI TUDOMÁNYOS FOLYÓIRATA (2010-) 69: 11 pp. 1921-1941., 21 p. (2021) Közlemény:32479284 Folyóiratcikk (Szakcikk) Tudományos

*Demográfiai Osztályközi Állandó Bizottság IXGJO DEM [1901-] C hazai
Szociológiai Tudományos Bizottság IXGJO SZTB [1901-] B hazai
Állam- és Jogtudományi Bizottság IXGJO ÁJB [1901-] A hazai
Psziológiai Tudományos Bizottság II. FTO PsziTB [1901-] A hazai*

DOI: 10.38146/BSZ.2021.11.3

Jagusztin, Tamás: A fogyasztóvédelmi törvény alapján történő közérdekű perlés tapasztalatai - kitekintéssel a hatályos Polgári Perrendtartás szabályozására ÜGYÉSZEK LAPJA 25: 4-5. pp. 41-51., 11 p. (2018) Teljes dokumentum Közlemény:32851124 Folyóiratcikk (Szakcikk) Tudományos

Állam- és Jogtudományi Bizottság IXGJO ÁJB [1901-] C hazai

Jagusztin, Tamás: A közérdekű igényérvényesítés elméleti kérdései ÁLLAM- ÉS JOGTUDOMÁNY 59: 1 pp. 32-56., 33 p. (2018) REAL REAL-J Teljes dokumentum Közlemény:3393773 Folyóiratcikk (Szakcikk) Tudományos

Állam- és Jogtudományi Bizottság IXGJO ÁJB [1901-] A hazai

Politikatudományi Bizottság IXGJO PTB [1901-] A hazai

Szociológiai Tudományos Bizottság IXGJO SZTB [1901-] B hazai

Jagusztin, Tamás: Az új Pp. margójára - a kollektív igényérvényesítés jelene a magyar magánjogban MAGYAR JOG 65: 5 pp.272-282., 11 p. (2018) Közlemény:32851045 Folyóiratcikk (Szakcikk) Tudományos

Szociológiai Tudományos Bizottság IXGJO SZTB [1901-] C hazai

Állam- és Jogtudományi Bizottság IXGJO ÁJB [1901-] A hazai

Jagusztin, Tamás: Kollektív igényérvényesítés Európa egyes államaiban PRO FUTURO - A JÖVŐ NEMZEDÉKEK JOGA 8: 1 pp. 84-106. , 23 p. (2018) DOI Teljes dokumentum Közlemény:32851162 Folyóiratcikk (Szakcikk) Tudományos

Állam- és Jogtudományi Bizottság IXGJO ÁJB [1901-] A hazai

Szikora, Veronika; Jagusztin, Tamás: Helyzetkép a társult perlésről - Európában és azon túl In: Árva, Zsuzsanna; Szikora, Veronika (szerk.) A fogyasztók védelmének új irányai és kihívásai a XXI. században Debrecen: Debreceni Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar (2018) 364 p. pp. 83-96., 14 p. Közlemény:3375847 Könyvrészlet (Szaktanulmány) Tudományos

Jagusztin, Tamás: A joghoz jutás fejlődése a modern közérdekű igényérvényesítésig Európában ACTA HUMANA: HUNGARIAN CENTRE FOR HUMAN RIGHTS PUBLICATIONS 5: 5 pp. 23-40.. (2017) Közlemény:32851062 Folyóiratcikk (Szakcikk) Tudományos

Nemzetközi és Fejlődéstanulmányok Doktori Bizottság IXGJO NFDB C hazai

Állam- és Jogtudományi Bizottság IXGJO ÁJB [1901-] B hazai

Politikatudományi Bizottság IXGJO PTB [1901-] B hazai

Szikora, Veronika; Jagusztin, Tamás: Helyzetkép a társult perlésről – Európában és azon túl EURÓPAI JOG: AZ EURÓPAI JOGAKADÉMIA FOLYÓIRATA 17: 5 pp. 19-25., 7 p. (2017) Közlemény:3286436 Folyóiratcikk (Szakcikk) Tudományos

Állam- és Jogtudományi Bizottság IXGJO ÁJB [1901-] A hazai

Hajnal, Zsolt; Jagusztin, Tamás; Joó, Imre; Osztovits, András; Hajnal, Zsolt (szerk.); Szikora, Veronika (szerk.): Kollektív fogyasztói jogérvényesítés Debrecen: Fogyasztóvédők Magyarországi Egyesülete (FOME) (2012), 206 p. ISBN: 9786155025068 Közlemény:2227663 Könyv (Szakkönyv) Tudományos

Jagusztin, Tamás: Közérdekű keresetindítás a fogyasztóvédelemről szóló 1997. évi CLV. törvény alapján In: Hajnal, Zsolt; Jagusztin, Tamás; Joó, Imre; Osztovits, András - Hajnal, Zsolt; Szikora, Veronika (szerk.) Kollektív fogyasztói jogérvényesítés Debrecen, Fogyasztóvédők Magyarországi Egyesülete (2012) 206 p. pp. 150-215., 66 p. Közlemény: 32851280 Könyvrészlet (Könyvfejezet) Tudományos

PhD thesis statements

Enforcement in the public interest in private consumer law

Dr. Tamás Jagusztin

Supervisor: Dr. Zsolt Hajnal

UNIVERSITY OF DEBRECEN

Marton Géza Doctoral School of Legal Studies

Debrecen

2022

1. ANTECEDENTS AND OBJECTIVES OF THE DOCTORAL DISSERTATION

1.1. The topic designation, objectives and research hypotheses of the dissertation

1.1.1. Marking the topic of the dissertation

Enforcement of claims arising from the violation of the named norms of private law or the performance of the contract in accordance with the non-content or non-content of the contract in private law - primarily in accordance with the requirements of a market economy - is a possibility provided by the right of material rightholders. The regulation of the Civil Code is based on the fact that the participants in the property movement are typically able to assert and protect their interests, therefore private law should intervene as closely as possible. On the other hand, if the acts of certain actors in the economy, which infringe the balance of private law, go beyond the individual entitled individual and have a wider impact in terms of quantity and quality, social interests that cannot be relied on to protect may be harmed. It is then necessary for a third party who is not involved in the private-law relationship to represent the public interest to act as a claimant to act before the infringement occurs.

The decision on the issue of the enforcement of the Community interest is the task of the state representing it, more precisely the bodies and organizations entrusted by it, in order to restore the damaged legal situation taking into account the public interest. In private law based on individual autonomy, interference with the protection of the public interest is very exceptional. Such exceptional interventions also include the enforcement of claims in the public interest, which is a classic tool of consumer protection and competition law, and can therefore best be examined in the context of private consumer law. Therefore, I chose the appearance of public interest enforcement in private consumer law as the topic of my research.

The legal literature on public interest enforcement is very limited compared to other areas of substantive civil law, but European and domestic legislation and practice are evolving very dynamically, especially with regard to the European Union's consumer policy, which also affects the legislation of individual Member States. Consequently, the topic of the research is an area in which it is possible to analyze and present the existing legal institutions protecting European and domestic consumer rights through a new system of protection of the public interest, and I hope to explore new connections.

1.1.2. Targets for research

The research is based on a circle of three interrelated topics. The idea that unites the three areas is the emergence of the enforcement of the social interest in private law - and in its classic field, consumer protection law - which I have built on the following research structure:

1. My first goal is to examine the theoretical framework of public interest enforcement. In this context, I am looking for the answer to the question whether there is a concept of public interest accepted in jurisprudence, and on the basis of which it can be determined which of the legal institutions established to enforce private law claims can be considered to protect the public interest, and in what context a redress mechanism is in the public interest.

2. In the context of the second set of ideas, my aim is to examine, by analyzing and comparing the historical development of European remedies in this area, whether there is indeed a social legitimacy in public interest enforcement that justifies a breakthrough in the traditional private law structure.

3. In the light of the above, my third aim is to analyze whether legal institutions for the enforcement of claims in the public interest have been established in domestic private consumer protection law, and if so, what characteristics they have, how they are handled by the case law and are in line with European Union law.

1.1.3. Questions and hypotheses related to the objectives

In accordance with the objectives set out above, I asked the following questions and formulated the following hypotheses:

1. Changes in welfare societies as a result of civilization, globalization and mass production are transforming the traditional structure of legal relations. Traditional private redress institutions are no longer suited to compensating for changes in society. In private law, the balance of power between the parties is upset, which requires public intervention. As the enforcement of the public interest in private law is not possible in a system of private law based on traditional individual enforcement, the legal systems have developed different enforcement mechanisms in the public interest. However, it is difficult to define what can be considered as public interest enforcement in private law, as the initial concept, the public interest, is also very problematic. There are several important issues with this problem. The first is, how do social science endeavors define the public interest, is there a uniform definition of the public interest at all? Secondly, is there a need for a single concept of public interest in order to regard public interest enforcement as a concept with independent content present in the legal system? Thirdly, can a uniform set of criteria be established on the basis of which a legal institution for the assertion of a claim can be said to be in the public interest? Thus, with regard to the first phase of the dissertation, I do not consider it expedient to set up a hypothesis, but to answer the above

questions, because even in answering these questions, no assumption can be made without answering these questions.

2. With regard to the enforcement of claims in the public interest, the starting point of the dissertation is the integration of the enforcement of claims in the public interest as a public law element into the structure of private law. The protection of social interests plays an important role in the legal system, especially in the areas of consumer protection and competition law. Enforcement of claims arising from the violation of the named norms of private law or the performance of the contract in accordance with the non-content or non-content of the contract in private law - primarily in accordance with the requirements of a market economy - is a possibility provided by the right of material rightholders. The regulation of civil substantive law is based on the fact that the participants in the movement of property are typically able to assert and protect their interests, therefore private law should intervene as closely as possible. On the other hand, if an act which violates the equilibrium system of private law goes beyond the individual and has a wider impact, the social interest may also be harmed. In that case, it may be necessary for a third party representing the public interest who is not involved in the private-law relationship to act until the infringement has taken place to act. The decision on the question of the exercise of the Community interest can, of course, be taken only by the State representing it, in order to restore the legal situation which has been damaged in the public interest.

Such a breakthrough in the structure of private law based on private autonomy, an intervention in the protection of social interests, is very exceptional. Nevertheless, it is an essential element of the rule of law. Its existence and development cannot be explained by itself, so it appeared as an atypical element in private law as a result of certain processes. According to my hypothesis, the public interest in the legal system, which represents the social interest through public law elements, is the result of a necessary process in private law arising from social and economic development.

3. In a system of private law, the establishment of a legal relationship between unequal parties entails the dominance of one party over the other, as a result of which the contract will not reflect the common will of two equal parties but will place the more vulnerable party at a disadvantage. This usually occurs when an economic necessity creates a shift in the relationship between the two parties. If this happened en masse, it could undermine the purity of competition in the market, so legal protection against mass infringements is of social importance.

Such an imbalance usually arises between the consumer and the professional trader. The consumer is at a disadvantage vis-à-vis the seller or service provider in terms of both his ability to negotiate and his level of information during the conclusion of the contract, which leads to the acceptance of conditions pre-determined by the seller or service provider without the consumer being able to influence them. Furthermore, any difficulties in bringing an action may have a dissuasive effect on the consumer and may lead him to waive redress altogether. But even if a claim is made by the consumer in relation to his individual damage, it has an isolated effect in relation to similar or identical infringements on the whole market. This upsets the balance of power between the consumer and the business, resulting in a collective infringement of consumer rights and a distortion of economic competition, the winners of which are the

infringing businesses. So the protection of the public interest is most prominent in private consumer law.

Unified action against behavior that influences such markets and violates consumer rights has its roots across Europe in the 20th century. In this sensitive period of domestic legal development, however, it developed together with the socialist legal system, under the conditions of a planned economy instead of a market economy.

My hypothesis is that in addition to the specific socialist legal development, there is also a public interest protection mechanism in Hungarian private consumer law, which is suitable for creating a balance of situations by repairing consumer interests.

1.1.4. Research methodology and dissertation structure

From a methodological point of view, my dissertation is characterized by a problem-centered approach, since raising the initial problem of the research is also a concept of public interest. The public interest is a concept of a political-social nature (such as the public good, public morality) and as such is difficult to deal with in practice. This is especially true if the specific law contains such a concept without defining its content. Moreover, in Hungarian private law, the violation of the public interest appears as the burden of proof on the initiating party. Therefore, I had to make a comparative analysis of domestic and foreign (European) literature sources in connection with the concept of public interest, and to sort the conclusions in a problem-oriented way, ie to examine whether such a fundamentally impractical concept can be handled in practice.

Given that the central core of research is the definition and incorporation of the abstract and inaccurately delimited content of the public interest into the system of private law, the results of theoretical analysis must of course be compared with legal institutions of public interest or at least comparative analysis. Therefore, my other research method is the descriptive characterization of European legal institutions and the comparative analysis of the samples (types of regulations) thus obtained. Based on the conclusions that can be explored with this method, I try to find common ground between the public interest as an abstract concept and itemized law as a practical system, in order to summarize the role and characteristics of public interest enforcement in private law. Thanks to the joint results of these two methods - the comparative analysis of the sources of legal literature and then the itemized legal representation - I hope that the dissertation sheds light on the subject of the research on both static and dynamic levels. To do this, however, the focus of the research had to be narrowed to consumer protection, as the public interest appears to have a very diverse meaning in each area of law, despite the fact that the central core of the concept can be considered the same. Given that my goal is not merely to analyze the public interest in law, but in a narrower perspective, public interest enforcement in private consumer law, I have focused on consumer protection public interest enforcement after presenting this diversity.

The methodological peculiarity of the dissertation is the systematic analysis, because in my opinion we have not yet encountered a comprehensive analysis of the peculiarities of public interest enforcement and its practical role and characteristics in private law, especially in

consumer protection. Thus, in parallel with this objective, the perspective of the research narrows from the first chapter to the further chapters, from the general conceptual analysis through the systematic placement to the presentation of itemized case law. This process dissertation I. and II. can also be perceived in relation to the chapter. At the end of Chapter I, I tried to move the arc of thought towards the historical analysis and then the systematic placement, after the conceptual analysis presented, so that the II. A new stage in this chapter could be followed by an evaluation in consumer protection.

I. and II. By linking Chapter I in this way, the direction of research is moving from the general issues of private law to consumer protection as a specificity. Of course, this also had an effect on the method used. Examples of the foreign type of some regulatory systems established in private consumer protection law have been presented using a descriptive-comparative method. In order to identify the most accurate section possible, eight EU Member States were mapped on the basis of the same criteria (subheadings). Following this method, on the one hand, it is easier to compare regulatory solutions, and on the other hand, the thoughtfulness of the conclusions that can be drawn with the method has become more traceable. The presentation of some European types of public interest redress not only consists of a description of the regulation, but I also sought to process the legal literature on the subject in the Member States concerned. I also supplemented this with data on the practical application of legal institutions for a more complex point of view. The latter means the presentation of very limited figures on the use of legal institutions, as well as the processing of reports on publicly published cases.

In addition to juxtaposing the theory and practice of the public interest, the dissertation also moves on a historical level, thus connecting the theoretical approach with the development of practical law. Chapter I is based on one aspect of the right to a fair trial as a human right: access to justice. However, it does not describe it in a descriptive way, but the effect of its current economic and social changes on the principle of access to justice, and through this on the emerging need to enforce social interests - the public interest. This historical approach is reflected in the II. and III. I also return to the chapters with which I try to place the development of domestic law within the European Union.

The dissertation III. In this chapter, I specifically limited the research to the activities of enterprises that violate consumer rights. Within this, however, I tried to present the Hungarian regulations as deeply as possible. The subject of the research, the protection of the collective interests of consumers, appears in three main directions in the European legal systems and in the law of the European Union: actions for infringement of unfair business terms, actions for unfair contract terms and actions for injured consumers. . I mention the latter two legal institutions only in the dissertation to the extent necessary for the demarcation, given that the theoretical and legal-practical processing of both areas would fill the topic of a separate dissertation, and the research did not have an objective.

I wanted to give the most accurate picture possible of the legal development embedded in the specific Hungarian socialist legal system by reaching a detailed analysis of the domestic public interest action applicable due to the violations of business. With regard to the applicable law, this is limited to public interest actions regulated by the Consumer Protection Act, as neither the interpretation of the legal concepts regulated in the Act on Unfair Market Conduct

and the Act on the Magyar Nemzeti Bank nor the definitions applied by the Consumer Protection Act neither legal theory nor case law makes any substantive difference. Thus, for example, a wide range of consumers, a significant disadvantage, and the interpretation of the applicable legal consequences are the same in judicial practice. For this reason, it would have been unnecessary to increase the volume of the dissertation on its own, as the analysis of the legal concepts of sector-specific regulations based on the same roots and based on the same foundations would have been repeated, without providing a deeper presentation of the domestic mechanism.

The presentation of itemized law is characterized by detailed analysis and description. I have tried to process the concepts in each of the legal facts as thoroughly as possible. In addition to the relevant case law, the fact that I have been working in this field for more than a decade in my day-to-day work has also helped me to look at some stages of the development of law enforcement “from close by”. The facts of the cases referred to are set out only to the extent necessary, since the essence of court decisions lies in the abstraction of legal interpretations for the development of a legal institution. I hope that this will not break the theoretical plane of the dissertation either, and that a proper synthesis of the complementary role of legal practice and legal theory has been established.

2. New scientific results of the dissertation

In my dissertation, in its introductory lines, I formulated the research questions and hypotheses in three points. As I wrote, I did not consider it appropriate to set up a hypothesis regarding the first phase of the research, as I considered the conceptual clarification of the public interest as the starting point of my research on the enforcement of claims in the public interest. Rather, the mapping of the immanent content of the public interest raised questions that would not have been possible to assume without answering. Instead, I formulated targeted questions to determine the characteristics of the public interest in claim enforcement. In the framework of this, I was looking for the answer to the question whether the public interest has an accepted concept in jurisprudence, whether it is possible to determine which of the legal institutions established to enforce private law claims can be considered to protect the public interest, and whether a claim mechanism. After going through various scientific aspects of the public interest, I tried to answer the questions I considered relevant after analyzing five legal institutions considered to be in the public interest according to the legal public perception (administration, expropriation, environmental protection, consumer protection, equal opportunities). In my conclusion, the public interest is a concept that means different things in every system of relations, it depends extremely much on its economic, political, social and functional context. Nevertheless, common denominators can be discovered that, in my opinion, are suitable for creating a common set of criteria, a “public interest test”. I have summarized these common features in three points:

1. its object is a value highlighted from the point of view of society or the social stratum concerned, which society, regardless of its individual interests, considers to be protected by state means (its legal object is social value);

2. cannot be appropriated while the one to whom it cannot be excluded (based on a collective attribute);

3. Enforcement is not possible on the basis of individual law, it can only be initiated indirectly by the right holder (public law reflex law).

In the further parts of the dissertation I magnified the development of private law institutions protecting the international public interest, the types of public interest enforcement in Hungary, the consumer protection enforcement system of eight European Union member states, and then the domestic regulation. From all of these, I concluded that the system of criteria, or “test,” set up above, proved to be true for all legal systems. An examination of the legal systems of each Member State has shown that the regulatory methods adopted in the Member States differ widely in terms of the content and designation of the different types of claims, but the introduction of collective redress mechanisms stems from the same socio-economic need. The purpose of social interest protection mechanisms, which are detached from individual interests, is to provide an adequate private response to infringements that are unlikely to be addressed in the absence of direct individual involvement or due to a weak advocacy position. For example, in Portugal, Lithuania, France, Bulgaria, Germany - or in Hungary - actions are not for individual damages, but for the establishment and termination of an infringement, forbidding further infringement, without precluding the fact that these collective actions also facilitate it, that the individual damage caused should also be remedied.

It has also been shown from the practical experience of the actions that public authorities usually have an information advantage over the civil sphere and are better able to remedy social harm in the absence of private action. Furthermore, the task of state bodies is prescribed by law, and the enforcement of legal protection goals is better ensured by the personal and financial background of the state. Basically, therefore, it is not the individual who is empowered by legal systems to bring an action, but a public authority that entitles entities (public law reflex right) to protect social interests that affect society as a whole or an unspecified group of it.

In the system of domestic private law, the protection of public credit registers, the protection of public property, the protection of those in need due to their situation, the protection against unlawful contracts, the protection of consumers and the protection of the environment are areas where we have private rights to act. In these respects, too, in my opinion, the triple “test” created from the theoretical approach proved to be true, as these common features were also detectable in these respects.

I also found no dissonance with respect to the causal factors and processes that generate the historical development of the listed triple system and the enforcement of public interest claims. It has been shown through the stages of legal development that it was early in the welfare states that it was not entirely possible to enforce private law claims simply by empowering the right holder. Socio-economic inequalities can only be tackled by incorporating

elements of public law, as legal equality between the parties does not result in effective equality of access to justice. Through the idea of access to justice and its historical realization, I wanted to prove that the historical roots of public interest enforcement must be sought in this sphere of thought, ie under the ideal of access to effective access to justice. In today's modern market economy and IT-based society, the essence of this is that those who do not have the opportunity to do so should be able to enforce their individual rights in court. In the world of mass selling and online shopping, the protection of public institutions in the public interest (fair economic competition, sustainable consumption, etc.) is a key element of access to justice. Action against unfair competition directly protects the public interest in the functioning of the market, in addition to competitors and consumers.

a) The first hypothesis

Following the questions related to the concept of public interest, as my second hypothesis for the introductory thoughts of the dissertation, my first hypothesis was that the emergence of social interests through public law elements in private law is the result of a necessary process of social and economic development. I have derived the development of public interest enforcement from the need to ensure access to justice in welfare states. Breakthroughs in the implementation of the idea of access to justice in the structure based on private autonomy have brought about changes in private law that have made it clear that the fundamental essence of the traditional conception of equality can no longer be maintained. Characteristics of individuals other than the majority based on their social status, age, gender, or other characteristics were given a role in the relevant regulation to compensate for anomalies arising from the perception of formal equality. This has become significant in situations where, despite the formal treatment of the participants in the legal relationship, we cannot even speak of de facto equal opportunities or situations. For the sake of equality, the “caring state” seeks to reduce the differences between rightholders and other “users” through compensatory, corrective benefits. In addition, however, the conception of equality must now include the fact that the state ensures the functioning of institutions that protect society from diffuse violations. Legal protection is adequate if it provides equal and effective access to justice, as the choice and proper functioning of legal protection systems has an impact on the behavior of actors involved in legal relations.

In the 21st century, new challenges are once again facing the realization of the idea of access to justice. The public interest aspirations of the '70s have shown that breaking down rising barriers to litigation for individuals is not enough, as violations that disrupt the institutions that ensure the functioning of society go beyond individual harm. In today's modern market economy, the increasing complexity of information services, especially those based on information, would require people to be legally prepared and informed, which is virtually impossible to obtain. The recognition of these links at European level was also clear from the judgments of the Court of Justice of the European Union cited in the dissertation and from the opinion of the European Economic and Social Committee, also cited. Society is increasingly vulnerable to abusive behavior at the collective level. It should also be borne in mind that services in the global IT space are borderless, so that infringements do not stop at national

borders, as we have seen in the section on cross-border infringement proceedings against individual Member States' systems. The individual human rights and the different generations of human rights are so closely intertwined that the effective enjoyment of one cannot be ensured without the other. Nowhere in the world can human rights be fully guaranteed if violations are massive elsewhere. For all these reasons, action against collective violations in the field of private law is becoming increasingly important in ensuring human rights.

The specifics of consumer protection lawsuits are based on the specifics of a competitive economy. In an increasingly consumption-centric and globalized economy, a market that effectively meets consumer needs will help create an innovative and competitive economy. Encouraging the active participation of citizens in the proper functioning of markets helps to safeguard healthy conditions of competition. In particular, access to redress for consumers, when traders infringe consumer rights, increases consumer confidence in markets and improves market performance. Adherence to and adherence to consumer protection rules ensures the safety of your purchase. However, this can only be achieved if consumers know that they are entitled to redress even in cases where they do not themselves act or even recognize that their rights have been infringed. In this respect, it is essential for consumers to be able to defend their interests before the courts, in accordance with the law, and for consumers to be able to lodge complaints with the organizations designated to defend their interests.

These processes, in my view, support the assumption that the emergence of social interests through elements of public law in private law is the result of a necessary process arising from social and economic development.

b) The second hypothesis

My second hypothesis concerned a public interest lawsuit protecting the collective consumer interests regulated by the Hungarian Consumer Protection Act. My hypothesis was that even within the framework of the specific development of socialist law, a public law protection mechanism had developed in Hungarian private consumer protection law, which is suitable for striking a balance between the interests of businesses and the interests of consumers. The other half of the hypothesis was that this redress mechanism is suitable for repairing collective consumer interests at the level of European samples.

The roots of public interest in the protection of collective consumer interests can be traced back to the first third of the 20th century in the history of Hungarian law, but the first truly public interest in consumer protection was introduced into Hungarian private law during the period of socialism. Despite the fact that the domestic production conditions were not characterized by a market economy, due to the rapid growth of economic development and mass production, the volume of transactions and standard contracts used to conclude contracts with consumers appeared even within the limited framework of business opportunities. Practices that also harmed the economy were already evident in the '70s, and judicial practice tried to deal with a broad interpretation of invalidity. This in itself proved to be insufficient, therefore the legislator of the Civil Code During its 1977 reform, it sought to resolve it by introducing the possibility of bringing an action in the public interest against unfair terms and

conditions. At the same time, Act IV of 1984 on the Prohibition of Unfair Economic Activities The law continued to provide for the possibility of taking action against the infringing activities of undertakings within the framework of competition law, satisfying the needs of modern competition law, as it included in its scope of regulation not only the protection of competitors but also the protection of consumers' interests. Already at that time, the regulation made it possible to enforce claims against property disadvantages suffered by consumers in addition to taking action against behaviors that affected a wide range of consumers and caused significant disadvantages.

By the 1990s, political and economic change had made it a constitutional need to protect the interests of consumers in addition to protecting competitors in order to ensure the recognized fundamental right to freedom of establishment and economic competition. International experience has also shown that the proper functioning of the national economy under market conditions requires the protection of consumers in addition to the protection of competition.

These recognitions pointed in the direction of the creation of an independent consumer protection law, however, the creation of the 1997 consumer protection law was already the result of the process of approximation of laws required by our approach to the European Union. Legal policy in the European Union - the European Parliament's resolution of 14 November 1996, to which reference has already been made - has clearly shown that access to justice is a fundamental human right in consumer law. By the time of the birth of the Collective Consumer Protection Directive (Directive 98/27 / EC), the Independent Consumer Protection Act had been enacted in Hungary. Thus, within the framework of the requirements of Community law, a comprehensive reform of the consumer protection legislation took place in 1997, which, now detached from competition law in this sense, has made it possible to take public action in court to protect the collective interests of consumers. In accordance with the expectations and processes of the EU, the preamble of the law defined the right of redress among the fundamental consumer rights, according to which the enforceability and enforcement of their rights is an indispensable element of the effective protection of consumers.

In my opinion, therefore, it was created as an independent legal protection mechanism modeled on, but separate from, a legal institution implemented in competition law. In the regulatory system of the law, the basic purpose of a consumer protection lawsuit in the public interest is to facilitate the enforcement of civil law claims, as well as to prevent, ie to ensure that the infringing undertaking and undertakings engaged in similar infringing activities behave in the future. With this, the *raison d'être* of the protection of collective consumer needs became clear in Hungarian private law, at the same time fully complying with the European Union directive.

3. SUMMARY OF SCIENTIFIC RESULTS

As a summary and conclusion of the dissertation, I summarized the essential finding that although the consumer protection lawsuit in the public interest takes place in the framework of civil proceedings, it is characterized by features that go beyond the traditional approach, the enforcement of social interests goes beyond civil law. Based on the traditional approach of the separation of public and private law, victims of infringements of private law can generally take action, while public authorities are responsible for complying with provisions of a public law nature. In the basic case, persons who do not have a substantive legal relationship cannot assert the resulting claim. A lawsuit in the public interest breaks through this and entitles the bodies entrusted with the task of legal protection to bring an action, the right to bring an action of which is not based on substantive legal involvement, but on a procedural provision. Moreover, an action may be brought even if the identity of the injured consumers is unknown, which necessarily implies that the possibility of litigation is severed from the specific private law claim, thereby making it public.

In a public interest lawsuit, it is also possible to enforce the individual claim of the injured consumer, but this is not its real function, as opposed to associated litigation, in which consumers can use the power of joint action.

As the purpose of an action in the public interest for consumer protection is to enforce a collective consumer demand, and given that public and private law are mixed in consumer law, the procedure cannot be limited to infringements of public or private law. Ensuring compliance with consumer standards in both areas is essential for collective consumer protection.

In connection with the frequency of lawsuits in the public interest, comprehensive statistics and surveys are not available in Hungary either, which would show which bodies and organizations use this legal institution effectively. It is clear from the published court decisions that the prosecution is making more use of this possibility. The obligation of the prosecutor's office arising from its constitutional status is to enforce the public interest, and it has more than fifty such legal powers in the field of private law alone. Due to its legal possibilities in the preparation of lawsuits, it can be considered to be extremely effective among those entitled to it, as the use of data from official or prosecutorial investigations (where appropriate, investigations) can significantly contribute to the success of the proceedings. The activity of non-governmental organizations is more noticeable in the fields of environmental protection and equal opportunities. The consumer protection authority, which acts primarily as an administrative authority against infringers, also does not make use of the possibility of litigation in the public interest. In my professional experience, because the outcome of the administrative procedure is more certain and predictable for him than the risk of litigation.

Although the new Pp. In the absence of such a lawsuit, we do not yet have any experience with the associated lawsuit introduced by the dissertation. In the context of Member States' practice, litigation in the public interest is more useful for a number of reasons. In the case of an associated lawsuit, the "surrender" of a group member's rights can create a

sovereignty dilemma for the group's representative, the member. Is it safer for you or your solicitor to represent your own individual case with a higher risk of litigation than to try to assert it by merging it into a group but with less risk, as the group representative may not represent your interests as expected? (This dilemma is referred to in the foreign literature as the "agent problem.") In contrast, those who have an interest in eliminating a legal situation that violates the public interest in litigation alone have no interest in achieving that goal. There is also no problem of trust in the suitability of the litigant, as public bodies specializing in public interest or non-governmental organizations established and experienced for this purpose are acting to deal with infringements of the public interest.

In cases where an individual action is available for an infringement in the public interest (typically damaging situations), a public action may be a safer choice than individual action to consider the financial risk of individual enforcement, as the cost of losing the action is burden on the initiator and not the individual. (The risk of incurring costs is one of the greatest deterrents to individual enforcement.) I believe this is the case even if the outcome of the lawsuit does not go hand in hand with the settlement of the individual injury, as the judicial decision will serve as a basis for initiating individual proceedings. In a lawsuit in the public interest, it is also possible to establish compensation, after which the injured parties only need to apply for enforcement. In addition to the cost risk, the public interest procedure can alleviate disadvantages such as communication difficulties, language barriers, lack of information and lack of legal knowledge. And in the case of an infringement where individual damage cannot be identified, only action in the public interest can make the legal system 'fictitious'.

Nor are there any statistics on the success of the lawsuits since the legal institution has been in existence for more than twenty years. Based on my own professional experience and an examination of the court decisions presented, I was able to conclude that the lawsuits filed by the eligible organizations were upheld by the courts in almost all cases. However, no data are available, as it is hardly feasible to examine this, on the recurrence rate in cases seeking to establish an infringement or to be prohibited from engaging in an infringement. However, the purpose of these procedures is general or special prevention - possibly compensation - the finding of a violation in a judgment alone or the prohibition of a violation is not a sufficient deterrent for offenders. It is also clear that the disadvantage applicable to an individual infringement is not such as to deter a given undertaking from pursuing a further infringement. Results can really be achieved if the court ruling is also made public. The most important factor in the success of market participants is consumer confidence. If it is possible to publish it in the press on the basis of the judgment, it will have a real deterrent effect on other businesses as well. I believe this is the biggest outcome of public interest lawsuits.

Thus, in practice, an action brought by an organization entitled to do so against an individual action has a number of advantages. It is able to enforce the interests of consumers in court by bringing together common consumer considerations. An action brought by an authorized body ensures that consumers have weight and a say, which would be impossible in an individual form, given that their position is generally weaker in an isolated procedure (prima facie case, the seriousness of the action). An action brought by an authorized body contributes to the appreciation of the consumer's position at the procedural level and relieves him of the risk of losing the costs of litigation in civil proceedings, which can deter a consumer from

pursuing an individual claim as well as a too low value in an individual case. individual expenditure. Successful enforcement through an action brought by an authorized organization strikes a fair balance between the interests of consumers and businesses, ensures fair competition and shows that an action brought by an authorized organization is just as necessary as an individual action to protect consumers.

Consequently, I believe that the public interest actions brought by the organizations entitled to enforce the collective claim of consumers seem to be the most appropriate means, as these actions can be brought without the participation of the consumers concerned but in order to put an end to the infringement they have suffered.

LIST OF PUBLICATIONS ON THE TOPIC OF THE DISSERTATION

Reform of consumer infringement procedures - on the eve of the new directive, *Economy and Law*, HVG-Orac, Budapest, 2021/6. 19-24.

Collective protection of consumer rights against the infringing activities of businesses Part I, *Consumer Protection Law*, Wolters Kluwer Professional Journal, 2021/1.

Collective protection of consumers against the infringing activities of businesses II. Part I, *Consumer Protection Law*, Wolters Kluwer Professional Journal, 2021/2.

Collective redress in some European countries, *Pro Futuro* 2018/1. 84-106.

Experience of litigation in the public interest under the Consumer Protection Act - with a view to the current Pp. Regulation, *Journal of Prosecutors*, 2018 No. 4 41-51.

The new Pp. Margin - The Present of Collective Enforcement in Hungarian Private Law, *Hungarian Law*, May 2018. 272-282.

Theoretical Issues of Enforcement of Claims in the Public Interest, *Journal of the Institute of Law of the Hungarian Academy of Sciences, Social Sciences Research Center*, 2018/1. 32-56.

Development of access to justice to modern public interest enforcement in Europe, *Acta Humana*, 2017/5. song 23-40.

Situation on associated litigation - in Europe and beyond. (co-author: Veronika Szikora) *European Law*, 2017/5. song 19-25.

Consumer protection for sustainable consumption - in particular the vulnerable situation of young consumers In: *Study volume III. Youth in Europe Conference*, Sopianae Cultural Association, Pécs 2016. 103-114.

An action in the public interest is brought under the CLV 1997 on consumer protection. Act: Zsolt Hajnal (ed.): *Collective Consumer Enforcement*, Hungarian Association of Consumer Defenders (2012), Chapter V. 150-215.